

СТАНОВИЩЕ

Дисертация на тема: РАННА ДИАГНОСТИКА НА РАЗСТРОЙСТВА ОТ АУТИСТИЧНИЯ СПЕКТЪР

Докторант: ЯНА ИЛИЕВА ПАЧОЛОВА

Изготвил становището: доц. Павлина Петкова Дамянова, дм

Дисертационната тема на Пачолова е в полето на сложната област на разстройства на детското личностово развитие аутистичен спектър, което нараства по численост в нашата страна, създава диагностични затруднения и предизвикателства към психологичното консултиране.

Дисертацията е разработена на 203 страници, структурирана е в седем глави, има отлични графики и таблици, които улесняват възприемането на данните и анализите. Цитирани са 225 литературни източника, предимно на латиница и отразяват съвременни изследвания и теоретични постановки.

Първата глава въведение представя кратък, но подчертано съдържателен обзор и лична позиция на докторантката върху структурата и биохимичните изменения в централната нервна система при детето, които създават „възпиращо въздействие“ върху процесите на преработване на постъпваща сензорна информация с последвали комуникативни нарушения, езикови, социални и екзекутивни дефицити.

Методиката и организацията на изследването са много добре структурирани в ясна цел, 5 основни задачи и 5 работни хипотези. Изследвани са 208 деца и техните родители, разпределени в три експериментални и една контролна групи. Приложени са четири методики за оценка на развитието на детето, проблемните емоционални, поведенчески и социални нарушения в периода на ранното детство и предучилищната възраст. Методиките са въпросници, които се попълват от родителите и дават възможност за оценка на емоционални и поведенчески нарушения, проблеми с вниманието, агресивност, хиперактивност и дефицит на вниманието, опозиционно поведение, социално комуникативни дефицити, интелектуални и езикови задръжки, разбиране, изразяване. Това е един изключително богат диагностичен набор от методики, който дава базови и нюансирани аспекти,

които гарантират възможността за широко и задълбочено научно изследване, от там поставяне на диагностични оценки и сложни анализи.

Третата глава представя резултати от изследването, статистически анализи и интерпретации. В тази част много подробно и прецизно са представени всички данни, като анализите се базират на статистическите резултати за значимост и са разгърнати в логиката на положените работни хипотези и задачи. Интересни са изведените от статистическите анализи взаимовръзки, че слаборазвитата схема на тялото при децата от експерименталната група се свързва със слабо познаване на собственото тяло и относителното му разположение в пространството, което затруднява процесите на себеосъзнаване, емоционална и поведенческа регулация. Много сериозна е интерпретацията, че опознаването на своето тяло, телесни усещания и разположение в пространството изгражда базисния Аз-образ, чувството за телесни и психични граници и способности на Аз-а. При децата с аутистично разстройство често се среща хипер или хипосензитивност, поне в една от сетивните модалности. Децата с аутистично разстройство имат характерен поведенчески профил с доминиране на оттегленост и проблеми характерни за генерализираното разстройство, умерено изразено афективно и тревожно/депресивно разстройство. Водещи са и разстройствата на невербалната комуникация, социалната мотивация, познание и в способността да се включват в триадична комуникация и да осъзнават нюанси в общуването. Тези деца търсят задоволяване на непосредствените си потребности, взаимодействат с предмети или възрастни, имат страхови преживявания в непознати ситуации, при което реагират с избягващо поведение и самоизолация.

В главата за изводи докторантката прави обобщение на анализите и интерпретациите с препратка към практиката. Най-важните от тях са свързани с дефицитите в езиковото разбиране и изразяване, графомоторните умения, изграденото ниво за схема на тялото, когнитивната, социално-емоционална сфера, нарушения в двигателната координация. Съразмерно на данните от изследването и статистическите анализи е определено, че поведенческият въпросник за деца на възраст от 1,5 до 5 години може да се използва като валиден скринингов инструмент за разстройства от аутистичния спектър с висока дискриминативна точност и умерени до високи показатели за чувствителност и специфичност на две скали, свързани с генерализирано разстройство на развитието. Изведен е и характерен профил на децата с

разстройство от аутистичния спектър. Докторантката много точно и с професионален усет подчертава, че е необходимо да се оценява динамиката на развитие и темповете на усвояване на нови умения. Направени са много съразмерни препоръки към професионалистите консултанти за последователността на задачите в различните етапи на работа с децата, които имат разстройства от аутистичния спектър.

В изведените от Пачолова приноси, два са с научен теоретичен характер и три с приложен, като всички те са коректни спрямо данните и анализите от научното изследване.

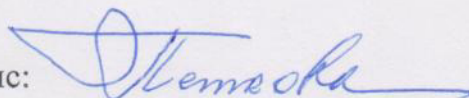
Единствените ми критични забележки са в посока за по-широка сравнителна съпоставка на анализите от собственото научно изследване и тези на други автори.

В заключение на своето становище, считам, че дисертацията е добре структурирана, научното изследване, статистическите анализ и интерпретации на данните са коректно направени и обобщените изводи са полезни за психодиагностичната практика и консултиране на деца с разстройства от аутистичния спектър в раннодетска и предучилищна възраст. Лично аз ще гласувам позитивно и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждане на Яна Пачолова образователната и научна степен „Доктор“ в научната специалност „Медицинска психология“.

11.07.2018 г.

Варна

Подпис:

доц. П. Петкова, дм